

Folkhälsomyndigheten

Bilaga 2: Verksamheter ANDTS

Denna titel kan laddas ner från: www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/. En del av våra titlar går även att beställa som ett tryckt exemplar, se våra [kundtjänst och köpvillkor](#).

Citera gärna Folkhälsomyndighetens texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovspersonens tillstånd att använda dem.

© Folkhälsomyndigheten, 2023.

Artikelnummer: 23040-2

Innehåll

Bilaga 2: Verksamheter ANDTS.....	1
Innehåll.....	3
Inledning.....	6
Mål 1. Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska.....	7
Införsel och illegal handel med ANDT-produkter och substanser bör motverkas.....	7
Skatten på tobak, nikotin och alkohol bör höjas.....	8
Detaljhandelsmonopolet ska värnas	8
Den offentliga kontrollen av kosttillskott bör intensifieras	10
Hårdare regler för nikotinprodukter bör införas	11
Samverkan mellan olika perspektiv av betydelse för ANDTS-arbetet bör utvecklas.....	11
Regelverket kring låghaltiga THC-produkter och prekursorer bör förtydligas.....	16
Skadeverkningarna vid spel om pengar bör motverkas.....	17
Mål 2. Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar	19
Stödet till barn och unga som anhöriga bör intensifieras	19
Skolans tobaks- och nikotinförebyggande arbete bör förstärkas	20
Arbetet för att nå målet om ett rökfritt Sverige 2025 bör fortsätta.....	21
Insatserna till blivande föräldrar bör stärkas.....	21
Mål 3. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska.....	23
Att förebygga ANDTS-relaterad ohälsa bland barn och unga och erbjuda tidiga insatser bör ges en högre prioritet.....	23
Barn- och ungdomshälsovården bör bli mer sammanhållen, förebyggande och hälsofrämjande	25
Det förebyggande arbetet mot narkotika bör stärkas	25
Nästa steg bör tas i det förebyggande arbetet mot dopning	26
Användningen av lustgas i berusningssyfte bör motverkas.....	27
Mål 4. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska	28
Främjande och förebyggande insatser och stöd bör tillgängliggöras	28

Forskningen inom folkhälsa och ANDTS-prevention bör stärkas.....	29
Statistiken avseende narkotika och dopning bör förbättras	29
Förutsättningarna för tandvården att arbeta med prevention av alkohol, narkotika och tobaks- och nikotinprodukter bör öka	29
Arbetet med att förebygga och åtgärda ANDTS-relaterad ohälsa i arbetslivet bör fortsätta	30
Mål 5. Personer med skadligt bruk, eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet	31
Insatserna vid skadligt bruk eller beroende bör bli mer samordnade och det hälsofrämjande arbetet stärkas.....	31
Tvångsvården vid skadligt bruk eller beroende bör förbättras	33
Vården och stödet vid narkotikaberoende bör utvecklas	34
Insatserna för att nå personer i en socialt och hälsomässigt utsatt situation till följd av skadligt bruk eller beroende bör intensifieras	35
Mål 6. Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska	37
Åtgärder för att minska antalet dödsfall bör vidtas.....	37
Statistiken avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar bör bli bättre.....	37
Det nationella varningssystemet för att motverka narkotikarelaterade dödsfall bör fortsatt utvecklas	37
Naloxon bör tillgängliggöras i ökad utsträckning	38
Antalet döda och skadade i trafiken på grund av alkohol och andra droger bör minska .	39
Kunskapen om sambandet mellan alkohol och cancer bör öka	41
Det suicidpreventiva arbetet bör stärkas	41
Mål 7 – En folkhälsobaserad syn på ANDTS inom EU och internationellt.....	45
ANDTS bör beaktas inom ramen för bredare folkhälsopolitiska satsningar	45
Samverkan på alkoholområdet inom EU och internationellt bör öka.....	45
Den folkhälsoorienterade synen på narkotika bör få bredare genomslag	45
Ett omfattande brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete bör fortsatt prioriteras	45
Det internationella arbetet mot dopning med utgångspunkt i idrotten bör fortsätta.....	45

Genomförandet av en folkhälsobaserad tobakspolitik inom EU och internationellt bör
stödjas 45

Inledning

I den här bilagan redogör Folkhälsomyndigheten för den verksamhet som 21 nationella myndigheter har bedrivit under 2022 inom ramen för ANDTS-strategin 2022–2025. De myndigheter som, i enlighet med regeringsuppdraget att stödja och vara pådrivande i genomförandet av politiken inom ANDTS, har rapporterat är:

- Brottsförebyggande rådet (Brå)
- Ekobrottsmyndigheten
- Folkhälsomyndigheten
- Inspektionen för vård och omsorg (Ivo)
- Jämställdhetsmyndigheten
- Konsumentverket
- Kriminalvården
- Kustbevakningen
- Läkemedelsverket
- Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)
- Polismyndigheten
- Rättsmedicinalverket
- Skatteverket
- Socialstyrelsen
- Spelinspektionen
- Statens institutionsstyrelse (SiS)
- Statens skolverk (Skolverket)
- Trafikverket
- Transportstyrelsen
- Tullverket

Vi återger myndigheternas inrapporterade beskrivningar av vad verksamheten har innefattat 2022. Verksamheterna presenteras indelade efter ANDTS-strategins struktur med mål och prioriterade insatsområden och därefter sorterade per myndighet. I de fall flera myndigheter har rapporterat samma verksamhet har vi strävat efter att rapportera en verksamhet, där alla myndigheter omnämns.

Mål 1. Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska

Införsel och illegal handel med ANDT-produkter och substanser bör motverkas

Ekobrottsmyndigheten har arbetat med punktskattebrott och har deltagit i samarbetet med EU:s policycykel och EMPACT på området. Myndigheten har inriktat arbetet mot punktskattebrottslighet som rör bl.a. alkohol och tobak, där skattebrott vid tillverkning av vattenpipstobak bedöms ha ökat.

Ekobrottsmyndigheten har också samarbetet med Skatteverket och Tullverket och bidragit till upptäckt av och tillslag mot illegala tobaks- och cigarettfabriker.

Vidare har Ekobrottsmyndigheten arbetat med att driva ärenden om beskattning och bokföringsskyldighet mot oregistrerad och ibland även illegal handel med ANDT-produkter. Ärendena är ett resultat delvis av praxis som drivits fram, delvis av samverkan och tidig dialog på området. Utmaningen i dessa fall är att utredningar och anmälningar ofta avser endast illegal, och inte oregistrerad handel. Därför är en tidig dialog central för att kunna nå framgång. Möjligheten att kunna byta information och ha en tidig dialog försvåras dock av att sektorsmyndigheterna ofta saknar möjlighet att hantera information som innehåller sekretess.

Folkhälsomyndigheten har bedrivit reaktiv operativ tillsyn över införda alkoholprodukter. Myndigheten har också bedrivit tillsyn mot partihandlare för att kontrollera den registreringskyldighet som finns för att tobaksvaror ska vara spårbara och bedrivit tillsyn mot detaljhandlare avseende identifieringskoder för att spårbarheten av tobaksvaror ska vara korrekt. Resultatet av tillsynen har varit ökad spårbarhet. Folkhälsomyndigheten har även bistått andra myndigheter, främst Polismyndigheten, med att spåra tobaksvaror.

Vidare har Folkhälsomyndigheten lämnat förslag till reglering av 20 substanser som hälsofarlig vara eller narkotika. Myndigheten har genom yttranden enligt skyddslagstiftningen om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser bidragit till snabb tillgänglighetsbegränsning – och i förlängningen förhindrad spridning och bruk – av hälsofarliga substanser (18 NPS) efter att de upptäckts.

Den som bedriver verksamhet som hanterar hälsofarlig vara måste ansöka om tillstånd. Folkhälsomyndigheten har fattat beslut i 41 ärenden som rör tillstånd för hantering av hälsofarliga varor. Dessutom har man under året genomfört ett utvecklingsarbete för att förenkla och förbättra ansökningsförfarandet.

Genom årlig samt löpande insamling och rapportering av data om nya substanser till EU:s narkotikabyrå European Monitoring Centre for Drugs and Drug

Addiction, EMCDDA, om spridning, bruk och risker med NPS har Folkhälsomyndigheten bidragit till kunskapsspridning i EU. Genom myndighetens internationella rapportering till WHO och UNODC (FN:s narkotikakontor United Nations Office on Drugs and Crime) har man även bidragit till ökad kunskap om spridning och risker med nio NPS. Dessa har därefter utretts av expertkommittén Expert Committee on Drug Dependence (ECDD) som sedan lämnat förslag till internationell reglering av sju av substanserna. Fyra av dessa var syntetiska opioider.

Polismyndigheten har bl.a. arbetat på lokal nivå med att motverka illegal handel, och i vissa fall införsel, genom offensivt arbete mot narkotikaförsäljare. Arbetet har skett underrättelsebaserat och att lagföra försäljning till barn och unga har prioriterats.

Folkhälsomyndigheten och Rättsmedicinalverket har ökat kunskapen om nya psykoaktiva substanser (NPS). Genom uppdrag från Folkhälsomyndigheten till Rättsmedicinalverket har experimentella undersökningar av NPS verkningsmekanismer genomförts i form av receptorbinderingsstudier. Resultaten har använts i klassificeringsutredningar. Folkhälsomyndigheten har även finansierat receptorbinderingsstudier för cannabinoider för att undersöka s.k. ”off target”-effekter som syftar till att studera vilka eventuella skadliga effekter som kan uppstå när en substans binder till en receptor som den inte förväntas binda till.

Skatteverket har genomfört särskild kontroll av kryptohandel i kombination med droghandel på nätet där narkotikaklassade läkemedel ingår. Det leder till åtgärder mot personer som säljer droger via internet och undandrar sig beskattning från denna försäljning.

Tullverket har arbetat brett med såväl brottsförebyggande insatser samt kontroller. Mycket av de brottsförebyggande insatserna sker i diverse sociala media. Myndigheten har även deltagit i TV-serien Gränsbevakarna. I den kan allmänheten följa hur myndigheten arbetar och få information om vad som inte är tillåtet att föra in i landet. Tullverket har också vidtagit flera åtgärder för att sprida kunskap om tipstelefonnumret 90 114.

Skatten på tobak, nikotin och alkohol bör höjas

Ingen av de utpekade nationella myndigheterna står omnämnd som central aktör.

Detaljhandelsmonopolet ska värnas

Konsumentverket har inkommit med remissyttrande avseende SOU 2021:95 En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker.

Tillsynen av alkohol samt tobak- och nikotinprodukter bör stärkas

Ekobrottsmyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Skatteverket och länsstyrelserna har samarbetat för att ta fram vägledning till kommunala handläggare för granskning av ekonomisk lämplighet vid prövning av tillstånd för alkoholservice

och försäljning av tobaksvaror. Även Polismyndigheten, Kronofogden, Tullverket, kommuner och Kommunala alkohol- och tobakshandläggares förening deltar i arbetet. Vägledningen planeras att publiceras under första kvartalet 2023.

Folkhälsomyndigheten har också publicerat en vägledning för tillämpning av bestämmelser om servering sin webbplats under samlingsnamnet "Utbildningsinsats om alkohollagen". Myndigheten har påbörjat arbete med att ta fram en vägledning för kommunernas och Polismyndighetens tillsyn av folköl i detaljhandeln, uppdaterat och publicerat utbildningsmaterialet "Ansvarfull alkoholserving" och reviderat och tillhandahållit informations- och stödmaterial om kontrollköp av folköl och tobaksprodukter. Vidare har myndigheten tagit fram nya frågor och uppdaterat teknisk infrastruktur till kunskapsproven om alkohollagstiftning. Samtidigt reviderades informationen, samt frågor och svar, på webbplatsen "Kunskapsprov om alkohollagstiftning". Folkhälsomyndigheten har också beslutat om nya föreskrifter och allmänna råd om teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat samt påbörjat revidering av webbsidor och informationsmaterial för näringsidkare som bedriver handel med teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat inför ikraftträdande av nya föreskrifter.

Folkhälsomyndigheten har tagit fram vägledningar för kommunernas och Polismyndighetens tillsyn av lagen om tobak och liknande produkter samt lagen om tobaksfria nikotinprodukter. Exempelvis vägledning om ålderskontroll vid distanshandel och automatförsäljning och vägledning om tillsyn av handel med tobaksfria nikotinprodukter. Myndigheten har bedrivit proaktiv kontroll inom följande områden: karaktäristisk smak och förbjudna tillsatser i tobaksvaror för rökning; märkning och förpackning av tobak och liknande produkter; spårbarhet av tobaksvaror; anmälnings- och rapporteringsskyldighet av tobaksvaror; samt innehåll och utformning av elektroniska cigaretter. Vid behov har vi även bedrivit reaktiv kontroll utifrån de underrättelser från kommuner som vi fått in.

Konsumentverket har ansvar för tillsynsvägledning till kommunala tillsynshandläggare och har reviderat e-utbildningar gällande marknadsföring av alkoholdryck och marknadsföring av tobak som riktar sig till kommunala tillsynshandläggare. Myndigheten har också genomfört föreläsningar angående bland annat marknadsföring av tobak och om tobaksfria nikotinprodukter samt besvarat frågor från kommunala tillsynshandläggare angående marknadsföring av alkohol, tobaksvaror och tobaksfria nikotinprodukter.

Konsumentverket har även skickat ut ett informationsbrev, till följd av Högsta domstolens dom T 2517–21, till alkoholbranschen för att tydliggöra verkets bedömning om vad som tillåts vid framställning i bild vid marknadsföring av alkoholdryck eller alkoholdrycksliknande preparat.

Konsumentverket deltog vid konferensen drogFokus och talade bland annat om marknadsföring av tobak samt marknadsföring av tobaksfria nikotinprodukter. Konferensen riktar sig mot yrkesverksamma personer inom ANDTS-området.

Konsumentverket har bedrivit tillsyn av marknadsföring av tobak på internet efter att rättsläget klarlagts i och med ändringar i Lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter och prop. 2021/22:200. Myndigheten har även bedrivit tillsyn mot bakgrund av bildregeln i alkohollagen.

Konsumentverket har granskat marknadsföring av tobaksfria nikotinprodukter inom informationssamhällets tjänster och dess förenlighet med marknadsföringsreglerna i lagen om tobaksfria nikotinprodukter och marknadsföringslagen (2008:486). Resultatet av granskningen sammanfattas i en promemoria som kommuniceras med branschen för att tydliggöra myndighetens bedömning avseende marknadsföring av tobaksfria nikotinprodukter.

Polismyndigheten har arbetat med strukturerad tillsyn avseende alkohol och tobak i samverkan med kommunernas alkoholhandläggare. Spontana tillsynskontroller/krogkontroller har genomförts av ingripande- och brottsförebyggande verksamheten. Inom vissa polisområden har tillsynsarbetet utvecklats och blivit mer underrättelsesdrivet under 2022.

Tullverket har genomfört kontroller på väg, i tullager samt i postförsändelser enligt Lagen om punktskattekontroller, LPK. Den applikation som har utvecklats och varit i drift sedan 2021 har effektiviserat arbetet och möjliggjort att myndigheten kan genomföra fler kontroller.

Tullverket har också deltagit med en representant i ett nätverk, Samverkansforumet för illegal alkoholhantering (SiA), som Systembolaget står som huvudman till. Här har man bland annat diskuterat tillsyn av försäljning av alkohol inom restaurangvärlden relaterat till smuggelsprit.

Den offentliga kontrollen av kosttillskott bör intensifieras

Konsumentverket och Folkhälsomyndigheten har en pågående dialog med Livsmedelsverket angående regeringsuppdraget om att vidta åtgärder för att utveckla samordningen, vägledningen och stödet avseende den offentliga kontrollen av kosttillskott.

Läkemedelsverket har utrett om produkter som säljs som kosttillskott på den svenska marknaden utifrån sitt innehåll eller sin marknadsföring egentligen ska regleras som läkemedel utifrån definitionen av läkemedel i 2 kap 1 § läkemedelslagen. Det sker inom ramen för den reguljära tillsynsverksamheten. Av de tillsynsärenden avseende otillåten försäljning av icke godkända läkemedel som myndigheten drivit under 2022 har en väsentlig del rört kosttillskott.

Myndigheten har också stöttat de kommunala livsmedelskontrollmyndigheterna med expertis i avgränsningen mellan kosttillskott och läkemedel, främst via svar på specifika inkommande frågor, men även som föreläsare på två utbildningsdagar om kontroll av kosttillskott för kommunala inspektörer.

Läkemedelsverket har avrapporterat ett tillsynsprojekt riktat mot viktminskningsprodukter där bl.a. kontroll av kosttillskott ingått. Projektet

genomfördes i samverkan med åtta kommunala livsmedelskontrollmyndigheter och det ingick både skrivbordskontroller, kontroll i fysiska butiker samt laborativa analyser av produkter. Ytterligare ett tillsynsprojekt riktat mot kosttillskott innehållande vissa medicinalväxter har genomförts under 2022 (planerad avrapportering under 2023). Läkemedelsverket deltar även i Livsmedelsverkets regeringsuppdrag att vidta åtgärder för att utveckla kontrollen av kosttillskott.

Polismyndigheten har gett information om komplexiteten kring kosttillskott vid myndighetens utbildningar inom arbetsmetoden 100 % Ren Hårdträning.

Tullverket har genomfört kontroller på väg, i tullager samt i postförsändelser i syfte att bland annat hitta olika sorters kosttillskott. Med hjälp av snabbtester går det att avgöra om dessa innehåller otillåtna ämnen.

Hårdare regler för nikotinprodukter bör införas

Folkhälsomyndigheten har, i enlighet med den nya lagen för tobaksfria nikotinprodukter som beslutades under sommaren 2022, bland annat genomfört flera kommunikationsinsatser, både kring hälsorisker kopplade till produkterna samt kring myndighetens uppdrag i och med den nya lagstiftningen. Man har också publicerat vägledning för kommunernas tillsyn av ålderskontroll vid försäljning vid automat, internet och obemannade butiker. Föreskrifter för produktanmälan, innehållsdeklaration och hälsovarning, rapporteringsskyldighet och underrättelseskyldighet har tagits fram och skickats ut på remiss till berörda instanser. Myndigheten har också överlämnat beräkningarna till avgiftskonstruktionen samt myndighetens skattade kostnader för tillsyn, produktanmälan och rapporteringsskyldighet till regeringen.

Vidare har Folkhälsomyndigheten genomfört en attitydundersökning om snus, och särskilt nikotinsnus, bland ungdomar. Syftet var att få en ökad kunskap om ungdomars syn och tankar kring snus och särskilt kring användning, exponering, hälsa och smaksättning. Resultatet har kommunicerats i myndighetens nätverk och genom en publicerad rapport.

Konsumentverket har spridit kunskap om reglering av marknadsföring av tobaksfria nikotinprodukter så som beskrivits ovan under det prioriterade insatsområdet Tillsynen av alkohol samt tobak- och nikotinprodukter bör stärkas.

Samverkan mellan olika perspektiv av betydelse för ANDTS-arbetet bör utvecklas

Brå har fördelat statsbidrag för utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete. Bidrag har bland annat gått till Polismyndigheten i region Stockholm gällande medel för att undersöka hur krogpersonal agerar mot narkotika och Länsstyrelsen i Skåne beviljades ekonomiskt stöd för att utvärdera insatser mot transportföretag gällande minskat inflöde av narkotika.

Brå har, tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), genomfört en trygghetsdag med titeln Så arbetar vi mot narkotika med både exempel på nationella stöd och framgångsrika lokala arbeten. På konferenserna Råd för framtiden och drogFOKUS presenterade Brå rapporten Narkotikamarknader – En studie av smuggling, gatuförsäljning, internethandel och köpare.

Myndigheten har även ingått i ett utvecklingsarbete som leds av Folkhälsomyndigheten om kunskapsbaserat ANDTS-arbete.

Ekobrottsmyndigheten har samverkat inom flertalet samverkansforum, bl.a. Spelmarknadsrådet samt Myndighetsgruppen tobak som leds av Skatteverket.

Folkhälsomyndigheten har samordnat och sammankallat 22 utpekade myndigheter för att stödja genomförandet av ANDTS-politiken. Dessa är Arbetsmiljöverket, Brå, Ekobrottsmyndigheten, Ivo, Jämställdhetsmyndigheten, Konsumentverket, Kriminalvården, Kustbevakningen, Läkemedelsverket, länsstyrelserna, MFoF, MUCF, Polismyndigheten, Rättsmedicinalverket, Skatteverket, Socialstyrelsen, Spelinspektionen, SiS, Skolverket, Trafikverket, Transportstyrelsen och Tullverket.

Myndigheten har också samordnat och sammankallat Nationell samordning spel om pengar. Där ingår Konsumentverket, Kriminalvården, Kronofogden, länsstyrelserna, MUCF, Skolverket, Spelinspektionen, Socialstyrelsen, SiS, Statens medieråd samt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Folkhälsomyndigheten har samordnat och sammankallat Oberoende spelsamverkan (OSS). Däri ingår Stödlinjen för spelare och anhöriga, Spelinspektionen, Spelbranschens riksorganisation (SPER), Branschförening för onlinespel (BOS), Visita samt ideella föreningar enligt förordning (2015:456).

Folkhälsomyndigheten har deltagit i Nationell samverkansgrupp för kunskapsstyrning i socialtjänsten, NSK-S, vars syfte är att utveckla kunskapsstyrningen i socialtjänstens verksamheter. I gruppen ingår representanter för socialtjänsten i samtliga län, SKR, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU), Forte, Socialstyrelsen och MFoF.

Folkhälsomyndigheten har mött ideella organisationer för att på olika sätt möjliggöra samverkan som bidrar till minskad ohälsa, färre skador och ökad jämlikhet kopplat till alkohol, narkotika, dopning, tobak eller spel om pengar. Myndigheten bjöd in organisationer till gemensam dialog och kunskapsutbyte. Organisationerna som man har samverkat med är Alkoholpolitiskt forum (AF); A Non Smoking Generation; Cancerfonden; Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN); Hjärt- och lungfonden; IOGT-NTO; IOGT-NTOs juniorförbund Junis; Kvinnoorganisationernas Samarbetsråd i Alkohol- och Narkotikafrågor (KSAN); Läkare mot Tobak; Lärare mot Tobak; Motorförarnas Helykterhetsförbund (MHF); Narkotikapolitiskt Center; Psykologer, socionomer och folkhälsovetare mot Tobak; Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL); Riksförbundet Kontraktsmetoden; Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle (RNS); Riksföreningen Sveriges

Stadsmissioner; Riksföreningen Sjuksköterskor mot Tobak; Spelberoendegruppen - Riksorganisation för Spelberoende och Anhöriga; Spelberoendes riksförbund; Sveriges Blåbandsförbund; Sveriges Blåbandsungdom; Sveriges Landsråd för Alkohol- och Narkotikafrågor (S.L.A.N); Tankesmedjan Tobaksfakta; Unga Drogförebyggare; Verdandi; Vi Som Inte Röker (VISIR) och Yrkesföreningen för ANDTS-psykologer.

Folkhälsomyndigheten har deltagit i myndighetsgemensamma möten inom tobaks- och nikotinområdet med Skatteverket, Polismyndigheten, länsstyrelserna, Ekobrottsmyndigheten, Konsumentverket, Tullverket och Socialdepartementet. Man har också haft ett samarbete med Tullverket, vilket har resulterat i att ett stort antal bristfälliga produkter (elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare) har stoppats vid gränsen innan de har kunnat tillhandahållas på den svenska marknaden.

Vidare har Folkhälsomyndigheten samverkat inom narkotikaområdet med Socialstyrelsen, Socialdepartementet, CAN, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Tullverket, Kriminalvården, Brå, Rättsmedicinalverket och Läkemedelsverket i syfte att utbyta kunskap och erfarenheter. Myndigheten har under året haft ett möte med det nationella nätverket för den aktuella drogsituationen i Sverige (NADIS). Detta nätverk är också vår referensgrupp för klassificeringsarbetet med NPS. Detta är ett samverkansnätverk där Läkemedelsverket, Polismyndigheten, Tullverket, Rättsmedicinalverket, Giftinformationscentralen, Kriminalvården, Socialstyrelsen, droganalyslabb och Åklagarmyndigheten deltagit.

Folkhälsomyndigheten har haft löpande dialog och samarbeten med länsstyrelsernas olika samverkansfunktioner. Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna har även haft chefssamverkan inom ANDTS-området.

Myndigheten har deltagit i samverkansmöten med Polismyndigheten om tillsynsvägledning och påbörjat samverkan och dialog med kommunerna kring behovsprioriteringar och utveckling av våra tillsynsvägledningar.

Folkhälsomyndigheten har låtit genomföra en förstudie om kunskapsbaserat ANDTS- och brottsförebyggande arbete på regional nivå.

Jämställdhetsmyndigheten har arbetat med jämställdhetsintegrering och att sprida kunskap, samordna och ge stöd för att bidra till en bredare förståelse och nya infallsvinklar av problemområdet för de myndigheter som arbetar inom ANDTS-området. Detta sker dels genom stöd till myndigheter och lärosäten i arbetet med jämställdhetsintegrering, dels genom utbildningar och uppföljningar som görs av de jämställdhetspolitiska delmålen.

Jämställdhetsmyndigheten har också arbetat med att stödja länsstyrelserna i deras arbete med att ta fram nya länsstrategier. I arbetet ingår ett ANDTS-perspektiv som ett led i att skapa bättre förutsättningar för samverkan mellan olika preventionsområden.

Jämställdhetsmyndigheten har vidare erbjudit en utbildning i processtöd för våldsförebyggande arbete till utvecklingsledare på länsstyrelserna inom ANDTS-uppdraget, Brottsförebyggande arbete och Föräldraskapsstöd.

Myndigheten har också arbetat med ett uppdrag om att identifiera kunskapsluckor och kartlägga utbildningsbehov om mäns våld mot kvinnor. Uppdraget ska särskilt belysa kunskapsluckor hos yrkesgrupper som möter människor som av olika skäl befinner sig i en utsatt situation och ska redovisas den 30 november 2023.

Jämställdhetsmyndigheten har deltagit i webinarier. Det har bl.a. handlat om hur livsvillkor och kön påverkar tobaksanvändning bland vuxna, om olika former av risker kopplat till maskulinitet och ohälsa samt risk för skadligt bruk eller beroende med fokus på spel och alkohol.

MFoF har arbetat för att skapa bästa förutsättningar för att involvera föräldrar i syfte att skapa bra uppväxtmiljöer, trygg skolgång, goda studieresultat och en meningsfull fritid vilket kan minska ohälsan och risken att barn rekryteras till droger och kriminalitet. Myndigheten har därför deltagit i olika nätverk för att kunna tydliggöra vilka former av föräldraskapsstöd som motsvarar olika målgruppers behov. I många nätverk har myndigheten arbetat och samverkat med länsstyrelsens samordning inom både föräldraskapsstöd och ANDTS.

Ett exempel på nätverk är Nationella myndighetsgruppen inom ANDTS-området, samordnat av Folkhälsomyndigheten, där MFoF har fört dialog med berörda aktörer om på vilket sätt det går att tidigt involvera föräldrar och på vilket sätt det går att stödja föräldrar. MFoF har också haft möten med representanter från familjecentraler via Föreningen för familjecentralers främjande (FFFF) och diskuterat det gemensamma och löpande arbetet med indikatorutveckling och planerat 2023 års nationella familjecentralskonferens. MFoF har även haft en löpande dialog med civila sektorn och skapat en referensgrupp kring föräldraskapsstöd för att nå ut till de organisationer och föreningar inom ANDTS-området som samordnas via CAN.

MUCF har arbetat med ett uppdrag om att ta fram och sprida kunskapsunderlag med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck och på våldsförebyggande arbete till fritidsledare och andra yrkesverksamma som arbetar med ungas fritid. Inom uppdraget har myndigheten bl.a. tagit fram en rapport om främjande och förebyggande arbete med barn och unga samt genomfört workshops på området med kommuner och yrkesverksamma.

MUCF har medverkat i myndighetsnätverket för social insatsgrupp (SIG) och samverkan mellan socialtjänst, polis, skola, och fritid (SSPF) vilka arbetar med ett brottsförebyggande fokus. Myndigheten har också tillhandahållit stöd för hur yrkesverksamma och ideellt engagerade kan prata med unga som är nya i Sverige om tobak, alkohol och droger. Det har skett i form av utbildningspaketet Rätt att veta och vägledningen Youmo i praktiken.

Polismyndigheten har samverkat med flera olika aktörer. Myndigheten har bl.a. arbetat med medborgarlöften, och samverkansöverenskommelser med kommuner har uppdaterats för att bli mer konkreta. Ungdomar i riskzonen har uppmärksammats liksom arbetet mot öppna drogsener. Myndigheten har arbetat för att göra den strategiska samverkan mer konkret. En samverkan mellan postombud hos PostNord och områdespolisen har påbörjats för att uppmärksamma misstänkta paket.

Andra exempel på samverkan är att Polisregion Stockholm har återstartat nätverket Krogar mot knark. Arbetet sker i samverkan med lokala aktörer såsom klubbar, restauranger och hotell för att aktivt ta ställning för att skapa en trygg och säker miljö fri från narkotika. Polisregionen har också inrättat en regional styrgrupp för ANDT och brottsförebyggande arbete tillsammans med kommuner och länsstyrelse, kriminalvård, region Stockholm och Tullverket som aktörer. Ytterligare exempel är att i Polisregion Väst har myndigheten genomfört utbildningar för att se drogtecken och för att öka kunskapen om narkotika för ANDTS-coacher. Samverkan med skolor har skett genom information till vårdnadshavare och elever om riskerna kring skadligt bruk och beroende.

SiS har, inom ramen för regeringsuppdraget avseende hedersrelaterat våld och förtryck och våldsförebyggande arbete (Uppdrag att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare i landet (Ju2021/03331)), utformat en webbutbildning riktad till all personal. Myndigheten har riktat särskilda utbildningsinsatser till medarbetare med ansvar för behandlingsplanering och genomfört en utbildningsinsats till chefer. Området finns även med som en del i SiS nya grundutbildning.

SiS har deltagit i myndighetsnätverket som samordnas av Nationellt centrum för kvinnofrid samt nätverket som samordnas av Nationellt centrum för hedersrelaterat våld och förtryck.

SiS har tillsammans med Kriminalvården, Polismyndigheten och Socialstyrelsen arbetat i ett gemensamt regeringsuppdrag att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare från kriminella nätverk.

Myndigheten har även infört en gemensam säkerhetsbedömning av alla som blir placerade på myndigheten. Säkerhetsbedömningen ger en samlad bild av riskfaktorer som visar på förhöjd risk för våld, avvikning och fritagning. Risk för drogpåverkan är en av många faktorer som bedöms.

Skolverket har gett stöd åt huvudman och rektor att arbeta med hälsofrämjande skolutveckling. Hälsofrämjande arbete handlar om att stärka eller bibehålla barns och elevers fysiska, psykiska och sociala välbefinnande. Skolan och förskolan ska uppmärksamma hälso- och livsstilsfrågor och sträva efter en social gemenskap som ger trygghet och lust att lära.

Skolverket och Socialstyrelsen har arbetat gemensamt för utvecklingen av regeringsuppdraget Tidiga och samordnade insatser, TSI. Läs mer under mål 2.

Socialstyrelsen hänvisar till sin inrapporterade verksamhet under mål 3.

Tullverket har deltagit i olika forum, såväl nationella som regionala, för att bidra till ANDTS-strategins genomförande.

Regelverket kring låghaltiga THC-produkter och prekursorer bör förtydligas

Läkemedelsverket har, inom ramen för det regeringsuppdrag myndigheten fått genom Socialdepartementets dnr S2020/05657 och S2021/08111 (delvis), samverkat med flera andra nationella myndigheter rörande låghaltiga beredningar med tetrahydrocannabinol (THC) och angränsande områden. Myndigheten har arrangerat två möten, varav ett heldagsmöte, i en samordningsgrupp. I gruppen deltar representanter både från myndigheter med tillsynsansvar över aktuella produktgrupper (förutom Läkemedelsverket även Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Folkhälsomyndigheten och Statens veterinärmedicinska anstalt) och från rättsvårdande myndigheter (Polismyndigheten, Tullverket, Rättsmedicinalverket och Åklagarmyndigheten). Myndigheterna har även samverkat för att bevaka produktutvecklingen och för att minimera riskerna att företag och konsumenter hanterar produkter som är förbjudna enligt svensk narkotikalagstiftning. Myndigheternas kontroll syftar bland annat till att säkerställa kvaliteten på produkterna och förhindra att olagliga produkter finns på marknaden så att produkterna är säkra för konsumenterna. Samverkan har, förutom kunskapsutbyte och samordning i aktuella frågor, resulterat i en delredovisning till regeringen som sträcker sig över en rad olika områden, så som narkotika, industrihampa, kosmetika, läkemedel, livsmedel och foder samt en beskrivning av rättsvårdande myndigheters arbete med låghaltiga THC-beredningar och angränsande områden.

Vidare har Läkemedelsverket slutredovisat ett regeringsuppdrag om att kartlägga situationen i Sverige avseende narkotikaprekursorer samt att beskriva det arbete som bedrivs nationellt inom området. Myndigheten skulle även föreslå åtgärder för hur ett nationellt arbete med narkotikaprekursorer kan utvecklas framöver med beaktande av utvecklingen inom området såväl nationellt som inom EU och internationellt. Uppdraget genomfördes i samråd med Tullverket, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.

Rättsmedicinalverket har, på begäran av polis och åklagare, lämnat rättstoxikologiska yttranden som underlag för att bedöma analysresultat. Rättsmedicinalverket har anpassat metodiken för bestämning av THC i blod för att underlätta bedömningar av låghaltiga beredningar med THC då det bland annat finns det bristande vetenskapligt underlag för vilka nivåer av THC som kan uppnås efter oralt intag av cannabisprodukter.

Skadeverkningarna vid spel om pengar bör motverkas

Folkhälsomyndigheten har utvecklat och spridit det nationella kunskapsstödet om spel om pengar, spelproblem och förebyggande arbete. Myndigheten har i samverkan med länsstyrelserna arbetat med att stödja genomförandet av lagändringarna i socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), bland annat genom att ta fram en utvärderingsplan av länsstyrelsernas Kunskapsstöd om skärmtid, digitala spel och spel om pengar riktat till föräldrar och andra viktiga vuxna i barn och ungas närhet.

Vidare har myndigheten samverkat med Spelinspektionen bl.a. om en enkät till budget- och skuldrådgivare.

Folkhälsomyndigheten har också fördelat statsbidrag till organisationer inom spelområdet.

Myndigheten har använt Swelogs för att identifiera grupper med, än så länge, förhöjda nivåer av problemspelande och/eller grupper där det är större ökning än i andra grupper, för att vi på så vis ska kunna identifiera arenor för det förebyggande arbetet.

Konsumentverket har deltagit vid konferensen BUS-dagarna och där informerat budget- och skuldrådgivare om myndighetens tillsynsarbete angående spel om pengar samt delat ut ett informationsblad kring detta.

Konsumentverket har också bedrivit tillsyn mot spelbolag angående bland annat marknadsföringens förenlighet med måttfullhetskravet i lagen och direktreklam till spelare som stängt av sig från spel.

Skatteverket har utrett vinster som kommer från bl.a. poker och hasardspel i syfte att beskatta dessa.

Socialstyrelsen har genomfört ändringar av redaktionell karaktär i kunskapsstödet om behandling av spelmissbruk och spelberoende som publicerades 2018. En mer omfattande revidering är planerad för 2023.

Spelinspektionen har pågående tillsynsinsatser inom området licenshavarnas spelansvar enligt spellagen (2018:1138).

Spelinspektionen har ansvar för det nationella självavstängningsregistret Spelpaus.se. Under 2022 har tjänsten utvecklats med möjlighet att förlänga en pågående spelpaus. Den 27 januari 2023 hade drygt 87 000 personer aktiva avstängningar i Spelpaus.se.

Spelinspektionen har tagit fram en vägledning avseende handlingsplan för omsorgsplikten (14 kap. 1 § spellagen). Den vänder sig till licenshavare som har licens för spel som är förbehållet staten, spel för allmännyttiga ändamål, landbaserat kommersiellt spel samt spel på fartyg i internationell trafik. Vägledningen syftar till att ge stöd till berörda licenshavare avseende utformningen

av handlingsplan och därmed arbetet med att skydda spelare mot överdrivet spelande.

Spelinspektionen har även arbetat med att revidera föreskrifter i syfte att stärka konsumentskyddet.

Myndigheten har också arbetat med ett regeringsuppdrag (Uppdrag till Spelinspektionen att följa upp utvecklingen av spelandet och spelproblemen på spelmarknaden (Fi2021/03520)) om att följa upp och analysera hur bl.a. spelformer, tillgängligheten till spel och spelandet har utvecklas på kort respektive lång sikt, samt föreslå åtgärder inom ramen för det befintliga licenssystemet för att stärka konsumentskyddet på spelmarknaden i syfte att motverka folkhälsoproblem. Uppdraget slutredovisas den 31 oktober 2023.

Spelinspektionen har, i samråd med Folkhälsomyndigheten, arbetat med ett uppdrag att kartlägga anledningarna till att personer väljer att stänga av sig från spel via det nationella självavstängningsregistret, Spelpaus.se. Spelinspektionen ska även se över hur stor andel av de avstängda som väljer att spela hos spelbolag utan svensk licens. I uppdraget ingår även att utreda förutsättningarna för och behovet av att kunna erbjuda fler eller andra alternativ för avstängning på spelpaus.se. Uppdraget ska redovisas den 31 oktober 2023.

Spelinspektionen har genomfört en kampanj för att ge allmänheten ökad kunskap om tjänsten spelpaus.se, och om vikten av att välja spelbolag med svensk licens, eftersom dessa omfattas av svensk lagstiftning och ger ett bättre skydd för svenska konsumenter.

Mål 2. Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar

Stödet till barn och unga som anhöriga bör intensifieras

Folkhälsomyndigheten har arrangerat konferensen Värna våra yngsta tillsammans med Socialstyrelsen och Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka). Den handlade om hur samhället kan stödja psykisk hälsa och utveckling från graviditet och fram till två års ålder i särskilt utsatta situationer, och då det finns svårigheter i familjen. Arbetet finansierades med utvecklingsmedel för kunskapsutvecklingsprojektet gentemot regional och lokal nivå.

Vidare har Folkhälsomyndigheten tillhandahållit information om barn som anhöriga till någon med spelproblem på webbplatsen spelprevention.se., uppdaterat en broschyr om närstående till personer med spelproblem samt tagit fram och publicerat rapporten Unga och spel om pengar – Resultat från en undersökning om spel om pengar bland unga 16–19 år och föräldrar 2021 där kunskap om unga som närstående till personer med spelproblem presenteras.

Folkhälsomyndigheten har även arbetat med att ta fram en rapport och ett faktablad om sambandet mellan olika typer av utsatthet i barndomen och vård för psykiatriska tillstånd i vuxen ålder. Resultaten visar bl.a. att det finns en ökad risk för psykiatriska tillstånd i vuxen ålder bland personer som har vuxit upp i familjer där det förekommit beroendeproblematik. Arbeta har genomförts i samverkan med Karolinska Institutet. Resultaten publiceras under 2023.

Kriminalvården har beviljat statsbidrag till fyra barnrättsorganisationer. Barnrätt är ett prioriterat område i Kriminalvårdens statsbidragsgivning och ett av de områden där myndigheten särskilt ser behov av att stärka, utveckla och bibehålla samverkan med civilsamhället. Barnrättsorganisationernas övergripande syfte är att bidra med kunskap och erfarenheter för att stärka barnperspektivet inom Kriminalvården. Utöver att stödja barn genom insatser till intagna som är föräldrar har dessa organisationer även ett tydligt fokus på syskon samt för isolationsbrytande åtgärder för unga.

MFoF har fört dialog om stärkt fokus på barn som anhöriga som riskerar att hamna i uppväxtvillkor där det förekommer våld, kriminalitet, risk- eller missbruk. Det har skett i samband med möten och konferenser med inriktning på folkhälsa, ANDTS och brottsförebyggande perspektiv.

MFoF har deltagit på ett webinarium anordnat av CAN kring preventionsinsatser och föräldraskapsstöd i ANDTS-frågor.

Skolverket har tillhandahållit ett stödmaterial om ANDTS där barn- och föräldraperspektivet finns med. Det syftar till att ge stöd för ökad delaktighet för vårdnadshavare och elever.

Myndigheten har även spridit sitt material om narkotika i skolan samt informerat om hur materialet kan användas för att förebygga användning av narkotika.

Skolverket och Socialstyrelsen har arbetat tillsammans för utvecklingen av regeringsuppdraget Tidiga och samordnande insatser (TSI). Brottsförebyggande arbete ingår som en del i uppdraget. Fokus är att stärka samverkan mellan skola/elevhälsa, socialtjänst och hälso- och sjukvård. Det förstärkta uppdraget omfattar även samverkan med Polismyndigheten och ofta andra aktörer. Målsättningen är att barn och unga i behov av stöd/insatser från flera verksamheter ska få samordnat stöd. I uppdraget ingår att identifiera hinder och framgångsfaktorer för samverkan och att sprida resultat. Risk för ogynnsam utveckling omfattar flera riskfaktorer i barns och ungas liv där ANDTS-frågor omfattas, t.ex. barn som anhöriga-perspektiv och eget riskbruk. Skolverket har tillsammans med Socialstyrelsen deltagit vid konferenser för spridning. Skolverket stödjer och följer också 35 utvecklingsarbeten runt om i Sverige samt arbetar med spridning av erfarenheter från uppdraget. Detta har bl.a. inneburit tre seminarier med tema Samverkan kring skolan i utsatta områden, Skottslandsmodellen i Sverige och Hur kan insatser till barn och unga blir mer jämställda och jämlika.

Socialstyrelsen har arbetat med uppdraget att stärka och utveckla stöd till barn i familjer med skadligt bruk, missbruk eller beroende, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning, där samtidigt våld förekommer eller där en förälder eller vårdnadshavare lider av en allvarlig sjukdom eller plötsligt avlider (S2021/03118). Myndigheten har tagit fram nya filmer om familjeorienterat arbetssätt i socialtjänstens missbruksvård och påbörjat arbete med ett kunskapsstöd för socialtjänstpersonal om barn och unga i familjer med missbruk eller beroende. Filmerna har tillgängliggjorts på Kunskapsguiden.se. Folkhälsomyndigheten, CAN, SKR, MFoF, Allmänna barnhuset, Myndigheten för delaktighet (MFD) och Nka har deltagit i samverkan.

Skolans tobaks- och nikotinförebyggande arbete bör förstärkas

Folkhälsomyndigheten har tagit fram ett samlat kunskapsstöd om rökfria skolgårdar som regelbundet kommuniceras och ses över vid behov. Myndigheten har också kommunicerat en utvärdering av det tobaksförebyggande programmet Tobaksfri Duo. Utvärderingen har genomförts av Umeå universitet och Karolinska institutet.

Skolverket har gett vägledning i hur skolan kan sätta upp mål och skapa förutsättningar och rutiner för skolans personal att arbeta med ANDTS. Kvalitetsverkstaden är ett verktyg som kan användas i det systematiska kvalitetsarbetet. Syftet med Kvalitetsverkstaden är att stärka förståelsen för

kvalitetsarbetet, förbättra resultat och likvärdighet, samt skapa delaktighet och dialog.

Arbetet för att nå målet om ett rökfritt Sverige 2025 bör fortsätta

Folkhälsomyndigheten har ett löpande arbete med att följa utvecklingen mot målet om ett rökfritt Sverige 2025 genom bland annat den nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor (HLV).

Huvudfokus för myndighetens tobaks- och nikotinförebyggande arbete är att minska bruket bl.a. genom utökad uppföljning av tobaks- och nikotinområdet och genomförande av regeringsuppdraget om att sammanställa och tillgängliggöra tobaks- och nikotinområdets skadeverkningar

Socialstyrelsen har påbörjat en revidering av de nationella riktlinjerna för prevention och behandling av ohälsosamma levnadsvanor, där några viktiga frågor sannolikt kommer att bli definition av riskbruk av alkohol och hanteringen av nya tobaks- och nikotinprodukter. Myndigheten har även publicerat nationella riktlinjer för tandvård, som innehåller rekommendationer om rådgivning om tobak och om riskbruk av alkohol inför operation.

Insatserna till blivande föräldrar bör stärkas

Folkhälsomyndigheten har, genom utvecklingsmedel för kunskapsutvecklingsprojektet gentemot regional och lokal nivå, finansierat studier av Rinkeby utökade hembesöksprogram för att undersöka vidare hur insatser kan förstärka förutsättningarna för god hälsa hos barnen. Bl.a. en utvärdering av utökat hembesöksprogram enligt Rinkebymodellen vid fem olika BVC-mottagningar i Stockholmsområdet under perioden 2019–2022. Syftet med studien har varit att utöka kunskapen om eventuella effekter av det utökade hembesöksprogrammet enligt Rinkebymodellen i andra områden i Stockholms län. Projektet har genomförts av Karolinska Institutet.

Folkhälsomyndigheten har också deltagit i det nordiska samarbetet De första 1 000 dagarna i de nordiska länderna, finansierat av nordiska ministerrådet. Projektet ska stärka förutsättningarna för en god känslomässig utveckling och psykisk hälsa hos barn i åldern 0–2 år. I projektet ingår bl.a. att beskriva hur de olika nordiska ländernas mödrahälsovård, barnhälsovård och barnomsorg arbetar för att ge barn en hälsosam start i livet och hur dessa verksamheter arbetar för att identifiera risker för barnen, t.ex. en förälders psykiska sjukdom, beroendeproblem eller våld inom familjen.

Socialstyrelsen har publicerat ett kunskapsstöd om pre-konceptionell hälsa (som rör tobak och alkohol vid planering av graviditet), och ett kunskapsstöd för graviditet, förlossning och tiden efter som innehåller rekommendationer vid substansbruk.

Myndigheten avrapporterade i april ett uppdrag om att utvidga medicinska födelseregistret (MFR) med data om nikotinprodukter, alkohol samt andra potentiellt skadliga substanser som används under graviditet (S2019/04465, S2020/09593 (delvis)), med förslag på författningsändringar för MFR.

Mål 3. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska

Att förebygga ANDTS-relaterad ohälsa bland barn och unga och erbjuda tidiga insatser bör ges en högre prioritet

Folkhälsomyndigheten har bidragit med information till kommunernas drogförebyggande arbete, t.ex. vad gäller nya trender och förändringar i ungas bruk av olika substanser, genom Varningssystem Narkotika (VSN).

Myndigheten har publicerat en litteraturöversikt och faktablad om risk- och skyddsfaktorer för konsumtion och skador av alkohol hos barn samt skador av alkohol hos unga vuxna, samt en rapport om gemensamma riskfaktorer för ANTS hos barn och unga.

Myndigheten har också analyserat data från undersökningen Skolbarns hälsovanor i syfte att belysa ANDTS-relaterad ohälsa bland barn och unga. Rapporten kommer att publiceras 2023.

Vidare har Folkhälsomyndigheten tillhandahållit kunskap på spelprevention.se om spel om pengar bland unga; spelproblem bland unga; risk- och skyddsfaktorer bland unga; skolan som förebyggande arena; samt avsnitt om unga på sidorna om spelreklam och dataspel. Det finns även ett faktablad om spelreklam framtaget.

Folkhälsomyndigheten har följt och rapporterat om bl.a. alkohol- och tobaksanvändning bland unga vuxna (16–29 år) under covid-19-pandemin. Resultaten har presenterats som en del i rapporten Unga och covid-19-pandemin – ungas livsvillkor, levnadsvanor och hälsa. Myndigheten har även låtit undersöka hur högskole- och universitetsstudenternas psykiska hälsa har sett ut under och direkt efter COVID-19-pandemin. Undersökningen inkluderar att identifiera faktorer som kan ha påverka psykiskt välbefinnande, bl.a. att ha ett riskbruk av alkohol. Arbetet har genomförts i samverkan med Uppsala universitet. Resultaten kommer publiceras under 2023.

MFoF har deltagit i länsstyrelsernas nationella nätverk inom mödra- och barnhälsovård med särskilt fokus på ANDTS. Nätverket försöker identifiera behov och utvecklingsmöjligheter i ANDTS-arbetet som berör mödra- och barnhälsovården i syfte att stärka tidiga insatser i föräldraskapet. En viktig aspekt som diskuterats har varit att utveckla hälsosamtal med båda blivande föräldrarna för att upptäcka risk- och missbruk.

MFoF har medverkat i Socialstyrelsens uppdrag att genomföra en pilotverksamhet för barnhälsovården som omfattar ett utökat hembesöksprogram. Tillsammans för en trygg start. Det ska bidra till att stärka förutsättningarna för en god och jämlik hälsa för barn i socioekonomiskt utsatta områden.

MFoF har deltagit i kommundialoger i de fem pilotregioner som deltar i regeringskansliets arbete inom Agenda 2030. Syftet har varit att ta fram en modell för hur nationell samordning ska bidra till kommunernas arbete för att möjliggöra att barn och unga klarar skolan.

MFoF har tagit fram ett nytt kunskapsstöd om att leva med kognitiva svårigheter i familjen. Kunskapsstödet riktar sig till professionella som träffar blivande föräldrar under graviditeten samt föräldrar som har barn upp till sex år. Det handlar om att möta föräldrar som lever med olika kognitiva svårigheter.

Polismyndigheten har stärkt samverkan med socialtjänsten och har bl.a. rutiner för informationsutbyte avseende orosanmälningar (SOL 14:1). Organisationernas roller, ansvar, möjligheter i lag och avseende resurs har tydliggjorts vilket Polismyndigheten bedömer har haft effekt för att tidigare bryta ett missbruksbeteende kopplat till kriminalitet. Utöver detta ligger arbetet med att tidigt upptäcka missbruk hos ungdomar som en operativ inriktning bland samtliga lokalpolisområden. Samverkan sker t.ex. inom ramen för SSPF (skola socialtjänst polis fritid) med föräldrautskick med trygghetsbudskap. Information, skolledarbrev etc. har även skickas ut då aktörer behövt uppmärksammas på nya fenomen t.ex. användningen av lustgas och liknande. I vissa lokalpolisområden har Polismyndigheten också medverkat vid framtagande och utveckling av drogrutiner inom skolor. Andra exempel är att områdespoliser i Västerås med särskild inriktning på ungdomar har kartlagt cirka 150 barn och ungdomar som bedömts löpa en högre risk än andra barn att hamna i kriminalitet och missbruk. Några av dessa barn och ungdomar har man i samverkan med Västerås kommun gjort särskilda insatser för i form av sociala insatsgrupper. I samverkan med Västerås kommun har även polisen och staden tecknat ett medborgarlöfte som i många delar syftar till att förebygga brottslighet och jobba aktivt med stadens barn och ungdomar.

Inom ramen för uppdraget att genomföra ett utvecklingsarbete för tidiga och samordnade insatser (TSI) för barn och unga (U2020/00363/S) har Socialstyrelsen tillsammans med Skolverket fortsatt att stödja utvecklingsarbeten runt om i landet för att förbättra samverkan mellan skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst, bland annat genom nätverksträffar, fysiska besök med uppföljning, filmer, frukostseminarier, föreläsningar och reportage på myndigheternas webbsidor. TSI handlar om att barn och unga ska få stöd i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling. Samordningen behövs för att skapa en helhet kring insatser för barn och unga som är i behov av stöd från flera aktörer. Se mer om TSI under mål 2.

Socialstyrelsen har påbörjat arbete med ett uppdrag att genomföra en kartläggning och analys av familjecentraler och andra liknande verksamheter (S2022/03076

(delvis)), genom att planera för datainsamlingen (enkäter och intervjuer) som ska ske 2023.

Som ett delprojekt i ett uppdrag om sociala insatser i utsatta områden (A2020/02651) har Socialstyrelsen publicerat en rapport om socialt fältarbete med barn och unga, som bygger på en kartläggning av uppsökande och förebyggande socialt fältarbete i kommunal regi. Kartläggningen visar att förekomst och organisering av fältarbete skiljer sig åt mellan kommuner, att samverkan sker med olika aktörer på olika nivåer, och att det kan vara svårare att nå vissa grupper av barn och unga.

Socialstyrelsen, Brå, Polismyndigheten, Skolverket, MUCF och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har bildat en nationell arbetsgrupp i syfte att underlätta samverkan kring arbetsformerna skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) och sociala insatsgrupper på kommunal nivå. Under året har den nationella arbetsgruppen kommit ut med gemensamt informationsmaterial om arbetsformerna SSPF och sociala insatsgrupper, genomfört nätverksträffar, utbildningar, workshops och nationella konferenser och Socialstyrelsen har också ansvarat för att ta fram en vägledning, filmer och utbildning i sociala insatsgrupper: Risk, Behov och Mottaglighet (RBM).

Barn- och ungdomshälsovården bör bli mer sammanhållen, förebyggande och hälsofrämjande

Folkhälsomyndigheten har tillhandahållit information på spelprevention.se om spelförebyggande insatser i kommuner och regioner där man lyft vikten av insatser för barn och unga.

Myndigheten har också gett Linnéuniversitet i uppdrag att studera substansbruk och psykisk ohälsa bland ungdomar efter behandling på Maria-mottagningar.

Skolverket arbetar med en implementeringsplan för samverkan mellan elevhälsan och hälso- och sjukvården och socialtjänsten inför ett kommande förtydligande i Skollagen (2010:800).

Socialstyrelsen har slutredovisat ett uppdrag om en förstudie avseende hälsoprogram för barn och unga (S2021/06171), med en beskrivning av hur ett hälsoprogram bör utformas, förslag vad gäller tidplan för framtagande av programmet, möjligheter till implementering och hur indikatorer kan användas för uppföljning.

Det förebyggande arbetet mot narkotika bör stärkas

Folkhälsomyndigheten har fortsatt att sprida kunskap hur man kan lägga upp ett förebyggande arbete med hög kvalitet med hjälp av snabbguidens modell. Det finns även en E-utbildning som ger grundläggande kunskap om modellen. Myndigheten gav även ett uppdrag till CAN att ta fram ett förslag för kunskapsspridning kopplat till snabbguiden. Folkhälsomyndigheten har även arbetat med en översättning av

ett material från EMCDDA, European Prevention Curriculum, för att bidra med kunskap om prevention till yrkesverksamma inom ANDTS-området och som kommer att publiceras 2023.

Den litteraturöversikt om risk- och skyddsfaktorer för ungas narkotikabruk som myndigheten publicerade under slutet av 2021 har man fortsatt att sprida på konferenser och möten under 2022.

Folkhälsomyndigheten har i Länsrapportens undersökning för verksamhetsåret 2022 inkluderat frågor för att mer specifikt få syn på det narkotikaförebyggande arbete som kommunerna gör.

Myndigheten har också initierat en fokusgruppsstudie om ungas attityder till risker med att använda icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel, då en negativ utveckling identifierats på området.

Polismyndigheten har bl.a. arbetat för att motverka illegal handel med narkotika. Ungdomar i riskzonen har uppmärksammats liksom arbetet mot öppna drogsccener. Samverkan har skett med flera olika aktörer, t.ex. genom medborgarlöften och samverkansöverenskommelser med kommuner.

Skolverket har bistått med stödmaterial till huvudman och rektor för att stärka det förebyggande arbetet. Syftet är att ge alla barn och elever har rätt till en hälsofrämjande skolmiljö som är tobaksfri och präglas av goda relationer med kamrater och lärare samt undervisning där frågor som rör tobak, alkohol, narkotika och dopning integreras i olika ämnen för att få en mer sammansatt bild av dessa områden. Myndigheten hänvisar även till sina svar om narkotikakunskap under mål 2.

Socialstyrelsen har slutredovisat uppdraget att genomföra en forskningsstudie i två delar om tidiga insatser för att motverka missbruk och kriminalitet (S2019/01651; S2020/05630/FS; S2021/00823), genom att publicera rapporten "Vårdinsats som rättslig reaktion för unga som lagförs för narkotikabrott. En forskningsstudie om socialtjänstens insatser för barn och unga vuxna 15–20 år som under 2017 lagförts för brott mot narkotikastrafflagen." Studien har gett nya kunskaper om målgruppen och om vilka insatser de får från socialtjänsten. Den visar bland annat att de flesta inte gripits för narkotikabrott tidigare men däremot varit kända av socialtjänsten, att förekomsten av psykisk ohälsa var hög och att en större andel flickor än pojkar har haft kontakt med hälso- och sjukvården för psykisk ohälsa.

Nästa steg bör tas i det förebyggande arbetet mot dopning

Folkhälsomyndigheten samordnar CSG, samverkansgrupp för dopningsfrågan. Myndigheten samordnar även en expertgrupp inom dopningsområdet. Centrala aktörer, både myndigheter och organisationer, som arbetar med dopning i samhället möts två gånger per år. Syftet är kunskaps- och erfarenhetsutbyte och att skapa förutsättningar för samverkan.

Myndigheten ansvarar också för att sammanställa förteckning över substanser som utgör dopningsmedel.

Sedan 2011 fördelar Folkhälsomyndigheten statsbidrag till nätverket PRODIS (prevention av dopning i Sverige). Inom PRODIS har man utvecklat arbetsmetoden "100 % ren hårdträning" för att förebygga dopning.

Myndigheten har slutfört samarbetet med forskningsinstitutet RISE om att utarbeta och testa en metod för att analysera förekomst av ett antal androgena anabola steroider (AAS) i avloppsvatten.

Polismyndigheten har agerat vid upptäckt i samband med andra insatser eller beslag i samband med annan kriminalitet samt efter tips eller upptäckt vid posthantering.

Tullverket har arbetat med att identifiera, kontrollera och testa dopningspreparat på laboratorium för att rensa bort dessa från att spridas i samhället. Myndigheten informerar/upplyser när nya varor på marknaden som kan utgöra fara för allmänheten har identifierats.

Användningen av lustgas i berusningssyfte bör motverkas

Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har deltagit i utredning med Kemikalieinspektionen om möjligheten att reglera försäljningen av icke-medicinsk lustgas tillsammans med Läkemiddelsverket, Giftinformationscentralen, Livsmedelsverket, Folkhälsomyndigheten och Socialdepartementet.

Folkhälsomyndigheten har inkluderat en fråga i Länsrapportens undersökning 2022 om insatser för att förebygga användning av lustgas i syfte att följa utfallet över strategiperioden, dvs. om kommunerna uppger åtgärder för att förebygga användning av lustgas i berusningssyfte.

Ekobrottsmyndigheten har gjort en granskning över nya bolag som säljer lustgas i region väst med syfte att upptäcka ekonomisk brottslighet kopplat till handel med lustgas. Gemensamt för bolagen är att de är nystartade 2022, flera har kopplingar till brottsliga nätverk och de har mycket hög omsättning.

Mål 4. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska

Främjande och förebyggande insatser och stöd bör tillgängliggöras

Folkhälsomyndigheten har arbetat med ett regeringsuppdrag för att kartlägga om befintligt telefon- och webbstöd inom narkotika- och dopningsområdet bör kompletteras med ett nationellt tillgängligt och rådgivande stöd som vänder sig till användare samt anhöriga och närstående.

Myndigheten har fördelat medel till Alkohollinjen, Alkoholhjälpen, Sluta-Röka-Linjen samt Stödlinjen för spelare och anhöriga. Samtliga verksamheter är en del av Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO). Man har också fördelat statsbidrag till organisationer som bedrivit förebyggande arbete för att minska tobaksbruk.

Vidare har Folkhälsomyndigheten inlett arbete med att uppdatera en systematisk översikt om effekter av förebyggande metoder inom området spel om pengar i syfte att stärka det kunskapsbaserade arbetet, och gett i uppdrag till STAD att ta fram en utvärderingsplan av länsstyrelsernas kunskapsstöd om skärmtid, digitala spel och spel om pengar riktat till föräldrar och andra viktiga vuxna i barns och ungas närhet. Myndigheten har analyserat, publicerat och på andra sätt kommunicerat resultaten om spel om pengar från Länsrapportens undersökning för verksamhetsåret 2021, i syfte att stimulera till ett utvecklat hälsofrämjande och spelförebyggande arbete, samt initierat och finansierat intervjustudier för att få fördjupad förståelse om kommuners insatser kring spel om pengar. Myndigheten har även initierat och finansierat en fallstudie av Järfälla kommuns arbete med ett integrerat förebyggande arbetssätt kring barn och unga där spel om pengar integrerats i ett generellt förebyggande arbetssätt.

Folkhälsomyndigheten har arbetat vidare med en litteraturöversikt om digitalt hälsofrämjande och förebyggande ANDT-arbete som genomförts av Karolinska Institutet på uppdrag av Folkhälsomyndigheten.

Socialstyrelsen har påbörjat en revidering av de nationella riktlinjerna för prevention och behandling av ohälsosamma levnadsvanor, där några viktiga frågor sannolikt kommer att bli definition av riskbruk av alkohol, och hanteringen av nya tobaks- och nikotinprodukter.

Socialstyrelsen har publicerat ett utbildningspaket om äldre och alkohol. Det finns tillgängligt på myndighetens utbildningsportal och består av tre delar: en

webbutbildning i två versioner (en för hemtjänstens och hemsjukvårdens personal, och en för handläggare i äldreomsorgen), ett stödmaterial för chefer bestående av en Powerpointpresentation samt ett nedladdningsbart fördjupningsmaterial.

Forskningen inom folkhälsa och ANDTS-prevention bör stärkas

Ingen av de utpekade nationella myndigheterna står omnämnd som central aktör.

Statistiken avseende narkotika och dopning bör förbättras

Folkhälsomyndigheten lämnade i november 2022, på uppdrag av regeringen, ett antal förslag till regeringen om hur tillgången till data på narkotika- och dopningsområdena kan utvecklas och förbättras. Arbetet genomfördes i samverkan med ett flertal myndigheter och organisationer som har data eller kunskap som bedömdes som relevant för uppdraget, dessa är Brå, Ivo, Kriminalvården, Läkemedelsverket, Polismyndigheten, Rättsmedicinalverket, SiS, Socialstyrelsen och Tullverket.

Folkhälsomyndigheten har också genomfört Den europeiska webbundersökningen om narkotika 2021 riktad till brukare och publicerat resultaten av den.

Myndigheten har även låtit göra en studie med beräkning som visar vad narkotikabruk kostar för samhället.

Folkhälsomyndigheten har påbörjat ett utvecklingsarbete gällande tillämpning av metod och datasektion för en uppdaterad skattning av PDU (problem drug use). Myndigheten ansvarar för rapportering av nyckelindikatorer avseende narkotika till EMCDDA. PDU är en av dessa indikatorer. Folkhälsomyndigheten har även bidragit med underlag om EMCDDA:s nya mandat som kommer att styra vilken typ av statistik man behöver samla in.

Rättsmedicinalverket har tagit fram och presenterat statistik avseende fynd av narkotika. Denna kan lämnas ut på begäran och viss statistik publiceras även på myndighetens hemsida.

Tullverket har fört statistik över de varor som myndigheten har tagit i beslag.

Förutsättningarna för tandvården att arbeta med prevention av alkohol, narkotika och tobaks- och nikotinprodukter bör öka

Socialstyrelsen har publicerat nationella riktlinjer för tandvård, som innehåller rekommendationer om rådgivning om tobak och om riskbruk av alkohol inför operation. Myndigheten har också ett uppdrag att utveckla och genomföra insatser för att stödja implementeringen av nya nationella riktlinjer för tandvård (S2021/00337 (delvis)). Under 2022 har webbutbildningen Tandvård 2.0 – stöd för implementering av riktlinjerna publicerats. Utbildningen omfattar två delar. Del ett riktar sig till tandläkare, tandhygienister, tandsköterskor, chefer, ledare och

strategier. Del två riktar sig till chefer, ledare och strateger som ska genomföra implementeringsarbetet. I utbildningen finns också en sida med länkar till fördjupningsmaterial samt en checklista att använda som stöd vid det egna implementeringsarbetet.

Arbetet med att förebygga och åtgärda ANDTS-relaterad ohälsa i arbetslivet bör fortsätta

Folkhälsomyndigheten har tillhandahållit information på sin webbplats om att förebygga spelproblem på arbetsplatsen.

Mål 5. Personer med skadligt bruk, eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet

Insatserna vid skadligt bruk eller beroende bör bli mer samordnade och det hälsofrämjande arbetet stärkas

Folkhälsomyndigheten har deltagit i Nationell samverkansgrupp för kunskapsstyrning (NSK) och Nationell samverkansgrupp för kunskapsstyrning i socialtjänsten (NSK-S).

Myndigheten har initierat och finansierat kvalitativa studier utifrån att det finns behov av förbättrad kunskap om spelrelaterad ohälsa bland kvinnor i åldern 45-84, hbtqi-personer och utrikesfödda personer från Mellanöstern. Man har också tillhandhållit kunskapsstöd om ekonomisk rådgivning och stöd för spelberoende och i samarbete med Spelinspektionen gjort en uppföljning om budget- och skuldrådgivarnas erfarenheter.

IVO har beviljat tillstånd för HVB-hem och öppenvård i privat regi som bedriver behandling för personer med missbruksproblematik.

IVO har bedrivit tillsyn av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal gällande både skadligt eget bruk och överförskrivning

I Kriminalvårdens nationella säkerhetsstrategi redovisas myndighetens mål att bibehålla en trygg och säker verksamhet för klient, personal och tredje part. ANDTS aktualiseras i hög grad genom att målformuleringarna för säkerhetsarbetet bland annat utgår ifrån inriktningar från nollvisionerna, visionen ”bättre ut” samt myndighetens grunduppdrag. Nollvisionerna inbegriper rymningar, fortsatt brottslighet, missbruk samt hot och våld, varpå samtliga omfattar gediget dagligt arbete utifrån ett ANDTS perspektiv då till exempel missbruk och handel med droger riskerar ge upphov till förevarande. I Kriminalvårdens grunduppdrag ingår att myndigheten aktivt ska arbeta med återfallpreventiva åtgärder där drogkontroll bistår de behandlingsinsatser som myndigheten bedriver genom evidensbaserad forskning.

Kriminalvården har bedrivit normerad utbildning för all personal i klientnära arbete, till exempel i preparatkunskap och narkotikapreventiva åtgärder.

Kriminalvården har omvandlat myndighetens nationella narkotikastrategi till en myndighetsgemensam handlingsplan, för att ge större utrymme för ett detaljerat och ett mer preciserat arbete i narkotikaprevention. Handlingsplanen ämnar normera, förtydliga och effektivisera arbetet mot narkotika och missbruk i myndighetens verksamhet. Handlingsplanen kommer att implementeras under 2023.

Kriminalvården har arbetat med utbyggnad och planering för omfattande vidare kapacitetsökning under kommande år. I processen har även ANDTS varit i fokus då bland annat en översyn om resursförstärkning av narkotikahundar utförts. Myndigheten har efter denna översyn beslutat att utöka antalet narkotikahundekipage med 12 nya ekipage nationellt, samt även utöka organisationen med ytterligare en nationell instruktör. Utökningen kommer att ske under en treårsperiod med ambition att ha den förstärkta organisationen färdig till 2026. Hundverksamheten ska förstärka och komplettera Kriminalvårdens pågående återfallspreventiva arbete genom myndighetens nollvisioner.

Kriminalvården var medarrangör till konferensen drogFOKUS. På konferensen föreläste personal om samverkan genom insluss samt om risk- och skyddsfaktorer för kriminalitet och normbrytande beteende. Kriminalvården demonstrerade också VR (Virtual Reality) i behandlingsprogram.

SiS arbetar med kunskapsbaserade behandlingsprogram. Under året har en reviderad riktlinje tagits fram för arbetet med dessa. Målsättningen är ökad kvalitetssäkring och tydlighet, att rätt program används för rätt målgrupp samt att ge bättre förutsättningar för enhetlig och jämlik vård.

SiS har infört och utvecklat metoden Ett självständigt liv, ESL, inom missbruksvården. ESL är ett manualbaserat program med stöd i vardagen till klienter med psykisk funktionsnedsättning och missbruksproblematik.

SiS har utvecklat samverkan med socialtjänsten genom strukturerade och återkommande samtal mellan SiS ungdomsvård, missbruksvård och socialtjänst. Samtalen har syftat till att öka förståelsen för gemensamma utmaningar och hur vården för de barn, unga och klienter som placeras på SiS kan förbättras.

SiS har initierat en utredning som syftar till att kartlägga vilka behov som finns och de befintliga insatser som idag görs inom hälso- och sjukvårdsområdet och hur samverkan med regioner och andra vårdgivare bäst kan utformas.

SiS har arbetat med att införa en ny tjänst inom ungdomsvården, ”Mottagning och behovsbedömning”, MBB. Den införs successivt inom ungdomsvården och kommer under 2023 ha ersatt tjänsterna akut- och utredningstjänst. Arbetet på avdelningar med mottagnings- och behovsbedömningstjänsten är utformat för att öka ungdomarnas delaktighet, förbättra vårdplaneringen internt och öka samverkan med socialtjänsten.

I SiS uppdrag ingår även att bedriva grundskola, gymnasieskola och anpassad skola. I skolans uppdrag med elevhälsa har myndigheten bedrivit arbete med ANDTS i enlighet med skollagen. Det arbetet ska främst vara hälsofrämjande och förebyggande. SiS skola arbetar även med ANDTS i enlighet med aktuella läroplaner inom skolans värdegrundsuppdrag och i olika ämnen.

Socialstyrelsen har färdigställt en förstudie om behov av stöd för brukarinflytande inom socialtjänst, psykiatri och missbruks- och beroendevård. I förstudien identifierades faktorer som hindrar ett ökat patient- och brukarinflytande och vilket

behov av stöd från Socialstyrelsen som verksamheterna främst önskar för att utveckla sitt arbete inom området.

Socialstyrelsen har påbörjat arbetet med ett uppdrag om att vidta insatser för att stimulera och stärka det nationella arbetet med att utveckla en personcentrerad vård och omsorg för personer med komplex psykiatrisk problematik ((S2021/04973 delvis samt S2022/02422)). Myndigheten har lämnat en delredovisning som beskriver planen för uppdragets genomförande. Komplex psykiatrisk problematik kan avse att individen har många samverkande problemområden som medför behov av insatser från många aktörer i vård och omsorg och även att insatser behöver levereras på ett samlat, flexibelt och personcentrerat sätt.

Socialstyrelsen har fortsatt med uppdraget att samordna utvecklingen av särskilda former för integrerad vård inom Statens institutionsstyrelse (SiS) och barn- och ungdomspsykiatri (BUP) (Uppdrag om utvecklingsarbete avseende viss verksamhet vid Statens Institutionsstyrelse (S2019/00643/FST)). Den integrerade vården vänder sig till barn och unga som placerats på SiS särskilda ungdomshem och samtidigt har omfattande psykiatriska vårdbehov. Projektet pågår under åren 2021-2024. Under året har alla tre regioner som deltar i projektet påbörjat sin operativa fas, det vill säga tillsammans med SiS har de inkluderat barn i pilotverksamheterna. Projektet innefattar även barn och ungdomar med beroendeproblematik.

Tvångsvården vid skadligt bruk eller beroende bör förbättras

IVO har delredovisat Uppdrag att förstärka och utveckla tillsynen och uppföljningen av den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården. Inom ramen för uppdraget har IVO bl.a. tagit fram en vägledning som ett internt stöd- och styrdokument för tillsyn av psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård och genomfört åtgärder för att utveckla digitaliseringen och skapa en väl fungerande datainfrastruktur och informationshantering. Uppdraget ska slutredovisas 2025.

SiS har erbjudit möjlighet till läkemedelsassisterad behandling vid opiodberoende, LARO, vid tre LVM-hem. SiS administrerar läkemedlet genom samverkan med läkare inom beroendevård i klientens/ungdomens hemregion som erbjuder denna behandling.

SiS hälso- och sjukvård har samverkat med smittskyddet i olika regioner avseende hepatit C.

SiS har satsat på särskilt utbildad personal, förstärkt bemanning och fördjupad samverkan med socialtjänsten, sjukvården/psykiatri och eventuellt med regionernas habiliteringsenhet på särskilt förstärkta avdelningar för flickor och kvinnor med våldsamt beteende och neuropsykiatriska funktionshinder, SFA-avdelningar.

SiS har påbörjat en pilotstudie avseende behandlingen A-CRA på fyra ungdomshem tillsammans med forskare på KI. Ungdomar med skadligt bruk/beroende erbjuds riktade insatser. Studien syftar till att utvärdera och anpassa behandlingen A-CRA (Adolescent Community Reinforcement Approach) till SiS.

Socialstyrelsen har publicerat en vägledning om LVM riktad till hälso- och sjukvården, som syftar till att underlätta tillämpningen av det regelverk som gäller för vård enligt LVM. Vägledningen fokuserar på LVM-anmälan, läkarundersökning och intyg i LVM-ärenden samt hälso- och sjukvård och vistelse på sjukhus under LVM-vård.

Myndigheten har fortsatt arbetet med uppdraget att genomföra en kartläggning av den psykiatriska tvångsvården respektive den rättspsykiatriska vården (S2021/02640 (delvis)). Under året har man genomfört dialogmöten med regioner, enkäter till brukare, enkäter till verksamheter och sammanställning av registerdata över tvångsvård.

Socialstyrelsen har också fortsatt uppdraget att stärka och stimulera den barn- och ungdomspsykiatriska heldygnsvården, inklusive tvångsvården och att arbeta för att säkerställa en god kvalitet i patientregistret vad gäller statistik om psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård (S2019/01522), så att statistiken på ett tillförlitligt sätt kan användas i uppföljningssyfte och som officiell statistik. I september publicerade man en statistikrapport om barn- och ungdomspsykiatrisk heldygnsvård och tvångsvård. Myndigheten har också genomfört webinarier riktade till verksamhetschefer och hälso- och sjukvårdspersonal inom barn- och ungdomspsykiatri, dialogmöten med verksamhetschefer, chefsöverläkare, vårdpersonal och administrativ personal, utbildningsinsatser och översyn av föreskrifter för lagen om psykiatrisk tvångsvård samt lagen om rättspsykiatrisk vård (LPT/LRV).

Vården och stödet vid narkotikaberoende bör utvecklas

Folkhälsomyndigheten har lämnat ett remissyttrande till utredningen Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (SOU 2021:93).

IVO har tagit emot och bedömt Lex Maria- och Lex Sarah-anmälningar från verksamheterna inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst.

Polismyndigheten har ingått i ett projekt för att poliser ska uppmärksamma och skriftligt kunna ge bättre underlag till socialtjänsten vid orosanmälningar.

SiS har planerat för att utöka LARO-verksamheten på ett LVM-hem för kvinnor i början av 2023 samt utreder möjligheten för ytterligare utökning under året.

Socialstyrelsen har arbetat med pilotprojektet ”Att leda med ASI”, som syftar till att genom ASI-data stödja en ökad kunskapsutveckling för missbruks- och beroendområdet samt att ta fram och pröva strukturer och stöd för ökad användning av ASI (Addiction Severity Index). Pilotprojektet sker i samarbete med

lokala FoU-miljöer/RSS:er i tre län med tillhörande kommuner samt några fristående kommuner. Ett arbetsmaterial och förenklade rapportmallar med grundstatistik och presentationsmaterial har tagits fram som hjälp för chefer och verksamhetsutvecklare, och former för funktioner och stödjande arbetssätt testas för små, mellanstora och stora kommuner. Myndigheten har också genomfört en introduktion om användning av ASI på verksamhetsnivå för chefer.

Socialstyrelsen har påbörjat arbetet med utvärdering och uppföljning av de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende, som också kommer att inkludera primärvårdens insatser. Socialstyrelsen har också arbetat med en lägesbild för ANDTS-området (inklusive sprututbytesverksamheter), som ska innehålla en bedömning av utvecklingen i förhållande till de områden i ANDTS-strategin som rör myndighetens ansvarsområden och publiceras 31 mars 2023.

Insatserna för att nå personer i en socialt och hälsomässigt utsatt situation till följd av skadligt bruk eller beroende bör intensifieras

Folkhälsomyndigheten har finansierat en pilotstudie som kartlade spelproblem bland omhändertagna enligt Lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).

Myndigheten har också fördelat statsbidrag till organisationer i syfte att förebygga spridning eller minska konsekvenserna av hiv/aids eller andra sexuellt överförda och blodburna sjukdomar, bland annat bland personer som injicerar narkotika.

IVO har register över de verksamheter inom socialtjänst samt hälso- och sjukvård som myndigheten har tillsynsansvar för. Information om verksamheter inom ANDTS-området registreras i IVO:s omsorgsregister respektive vårdgivarregister.

IVO har tagit in årliga verksamhetsberättelser avseende sprututbytesverksamheterna. De är en del av underlag i de rapporter som IVO, via Folkhälsomyndigheten, skickar till EU och FN.

SiS har utarbetat en ny rutin för tillsyn och kontroll vid misstänkt alkohol- och narkotikapåverkan. Rutinen ska upp för beslut 31 januari och kommer att implementeras våren 2023.

Socialstyrelsen har publicerat en vägledning med stöd för socialtjänsten i arbetet med att förebygga avhysningar.

Myndigheten har betalat ut statsbidrag för bostad först, och påbörjat arbetet med uppdraget att samordna arbete mot målen i regeringens nationella hemlöshetsstrategi och analysera hur kommunernas akuta boendelösningar används (S2022/03246 (delvis)) och uppdraget att planera och genomföra en nationell hemlöshetskartläggning (S2022/03245 (delvis)).

Socialstyrelsen har också fördelat statsbidrag bland annat till organisationer inom det sociala området, till organisationer som företräder professioner för insatser som

främjar arbetet med stöd till patienter med ohälsosamma levnadsvanor inom hälso- och sjukvården, samt till sociala insatser i kommuner med utsatta områden.

Mål 6. Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska

Åtgärder för att minska antalet dödsfall bör vidtas

Ingen av de utpekade nationella myndigheterna står omnämnd som central aktör.

Statistiken avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar bör bli bättre

Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Läkemedelsverket och Rättsmedicinalverket har arbetat tillsammans för att sammanställa, analysera och presentera statistik avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (S2021/04814 (delvis)). Arbetet redovisades i juni 2022 i form av en rapport med syfte att tillgängliggöra statistik så att denna kan tolkas och förstås av en bred målgrupp. Rapporten ger en övergripande och samlad bild av dödsfallen och förväntas bidra till en ökad förståelse för problematiken kring dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar samt i förlängningen till mer kunskapsbaserade insatser i arbetet med att minska antalet dödsfall. Rapporten visar bland annat att många av de som avlidit tidigare har fått vård för skadligt bruk och beroende samt för andra psykiatriska diagnoser.

Det nationella varningssystemet för att motverka narkotikarelaterade dödsfall bör fortsatt utvecklas

Folkhälsomyndigheten förvaltar, och utvecklar kontinuerligt, det nationella varningssystemet VSN på uppdrag av regeringen. Under 2022 har systemet implementerats på nationell nivå, och medlemsantalet har ökat markant. Kommunikationsinsatser har gjorts i flera olika kanaler och forum för att öka kännedomen om varningssystemet. Under hösten har effekterna av systemet utvärderats med hjälp av enkäter och intervjuer.

Kustbevakningen har ingripit vid upptäckt av narkotikaklassade substanser, då dessa upptäckts inom sjöövervakningen i samband med kontroller riktade mot sjötrafiken.

Läkemedelsverket har tagit del av rapporter från det nationella varningssystemet. Dessa används som underlag för omvärldsbevakning framförallt för området narkotikaförklaring.

Polismyndigheten har medverkat i arbetet med VSN.

Rättsmedicinalverket har tillsammans med Folkhälsomyndigheten medverkat i uppdraget att implementera ett nationellt varningssystem för att motverka narkotikarelaterade dödsfall. Varningssystemet ska bidra till att snabbt nå ut med information till aktörer vars tidiga åtgärder kan förebygga dödsfall. Ambitionen är även att brukare i förlängningen ska nås av viktig information som kan minimera riskerna för varje enskild person. Varningssystemet bedöms även kunna utgöra en plattform för att dela information, utbyta kunskap mellan aktörer samt fungera som ett generellt stöd i arbetet att förebygga narkotikarelaterade dödsfall och skador.

Socialstyrelsen deltar i det nationella varningssystemet för att motverka narkotikarelaterade dödsfall som förvaltas av Folkhälsomyndigheten, och bjöd i oktober in Folkhälsomyndigheten till möte med sitt råd för missbruks- och beroendefrågor, för att diskutera spridning av information från VSN till brukare.

Naloxon bör tillgängliggöras i ökad utsträckning

Kriminalvården har samarbetat med SKR och Socialstyrelsen i syfte att öka tillgången till naloxon för klienter inför t.ex. villkorlig frigivning eller vid permissioner. Tillsammans med ovannämnda aktörer har Kriminalvården arbetat för att identifiera nuvarande strukturer och rutiner för samverkan mellan myndigheten och regionerna. Tillsammans har de också identifierat förbättringsområden.

Arbetet med uppdraget att stödja ett ökat tillgängliggörande av naloxon (S2021/04973) har fortsatt. Läke medelsverket fick under våren i uppdrag från Socialstyrelsen att utreda möjligheterna för en omklassificering av naloxon nässpray från receptbelagd till receptfri, men kom i september fram till att det inte är möjligt i nuläget. Socialstyrelsen utreder nu alternativa vägar framåt, men eventuella förändringar i gällande rätt kommer att hanteras inom ramen för Narkotikautredningen (S2022:01). Socialstyrelsen arbetar också med samverkansstöd till regioner och Kriminalvården, och en översyn av befintligt informationsmaterial om naloxon.

SiS har tillhandahållit naloxon till klienter och ungdomar och delegerad personal får utifrån lokal rutin för läkemedelshantering ge naloxon. Alla SiS ungdoms- och LVM-hem har haft nässpray Nyxoid (aktiv substans naloxon) tillgängligt för administrering av dygnets alla timmar. Ungdomar och klienter med opioidberoende har utbildats i HLR och användning av Nyxoid samt förskrivits detta så att det funnits tillgängligt för dem.

SiS har under året introducerat en grundutbildning som riktar sig till nyanställd personal i syfte att öka kompetensen och höja kvaliteten på vården och behandlingen. Däri ingår utbildning om naloxon för att ge ökad kunskap inom området (gäller generellt oavsett om denna personal om har delegering att ge läkemedlet eller ej).

Antalet döda och skadade i trafiken på grund av alkohol och andra droger bör minska

Folkhälsomyndigheten har samordnat arbetet inom samverkan mot alkohol och droger i trafiken (SMADIT) på nationell nivå, samt följt upp det regionala och lokala SMADIT-arbetet via Länsrapportens undersökning. Myndigheten har även tillhandahållit filmer och faktablad om SMADIT på sin webbsida. Aktörer som har ingått i SMADIT-arbetet under året är Kriminalvården, Kustbevakningen, Polismyndigheten, SKR, Socialstyrelsen, Trafikverket, Transportstyrelsen, Tullverket och länsstyrelserna.

Kustbevakningen har utfört alkoholutandningsprov i hamnar och i sjötrafiken.

Polismyndigheten har bedrivit nykterhetskontroller i daglig linjeverksamhet eller vid misstanke eller tips om drogpåverkan. Kontroller sker rutinmässigt och planerat genom bl.a. nationella och internationella trafikveckor eller företrädevis genom 20-minutersmetoden. Personer som lagförts för rattfylleribrott har erbjudits SMADIT och det skrivs även en anmälan till socialnämnden vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa. Även personer som omhändertas enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. erbjuds information vart de kan vända sig om de vill få hjälp.

Polismyndigheten har, i vissa lokalpolisområden, stoppat och kontrollerat samtliga fordon som framförs av personer under 18 under helgkvällar. Bakgrunden är att myndigheten observerat en viss ökning av personer som kör mopedbil eller A-traktor påverkade av alkohol på helger.

Rättsmedicinalverket har lämnat uppgifter till Trafikanalys om rättskemiska analysresultat för personer som omkommit i trafiken. Vid myndigheten pågår även forskningsprojekt där de tittar på fynd av alkohol och narkotika hos förare som omkommit i trafikolyckor samt om det finns förskrivningar för de läkemedel som påvisats. Vid samtliga ärenden gällande avlidna förare i trafikolyckor genomförs narkotikascreening.

Trafikverket har genomfört informations- och kunskapshöjande åtgärder. Via en årlig rapport och Resultatkonferensen för trafiksäkerhet väg redovisas utfallet för de så kallade trafiksäkerhetsindikatorerna, i samarbete med Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) och Transportstyrelsen. En av de utpekade trafiksäkerhetsindikatorerna är Nykter trafik. 2022 års resultatkonferens genomfördes via webbsändning.

Trafikverket samlar inom regeringsuppdraget Leda samverkan berörda myndigheter, organisationer och aktörer i en gemensam Aktionsplan för säker vägtrafik 2022-2025. Inom detta arbete genomfördes i december 2022 ett webinarium med temat Nykter trafik. Temat är ett av sex prioriterade insatsområden och syftet är att sprida kunskap både internt och externt inom trafiksäkerhetsområdet.

Trafikverket har tagit fram material om alkohol och droger i trafiken som kan användas i skolundervisning för årskurs sju till nio och för gymnasieskolor. Det lanseras under 2023 på plattformen ”Gratis i skolan”. Myndigheten arbetar för att genomföra informations- och kunskapshöjande åtgärder till medborgare och trafikanter genom kommunerna och skolan. Syftet är att nå en minskad andel alkohol och narkotika i vägtrafiken.

Trafikverket har ställt krav på alkolås i alla lätta och tunga fordon samt arbetsmaskiner som kan framföras i högre hastighet än 30km/h vid upphandlingar inom sin entreprenadverksamhet och bidrar därmed till en ökad användning av alkolås. Myndigheten har också bidragit med information om alkolås via sin webbplats.

Trafikverket har under 2022 fördelat bidrag till fem projekt rörande nykterhet inom bidragsverksamheten Ideella föreningar och genom Skyltfonden.

Trafikverket har fört dialog och vid behov träffat överenskommelser med polisen nationellt och regionalt i syfte att utveckla, effektivisera och samordna arbetet för att bidra till ökad trafiksäkerhet inom det prioriterade insatsområdet nykter trafik. Myndigheten har också samverkat med andra myndigheter inom ANDTS och suicidprevention.

Trafikverket har finansierat ett forsknings- och innovationsprojekt, FOI-projekt med VTI som projektägare, och bidragit till en ökad kunskap om hur alkoholpåverkan inverkar på förmågan att framföra cykel på ett säkert sätt. Projektet avslutas 2023. Trafikverket sprider denna kunskap.

Trafikverket har deltagit i TK 609 (SIS Swedish Standards Institute) och därmed bidragit till framtagande av standards avseende Snabbtester för droganalyser.

Trafikverket deltar i ett pågående arbete med att ta fram tekniska system för upptäckt av trötthet och distraktion hos förare inom det europeiska konsument och utvärderingsprogrammet Euro NCAP. Detta kan indirekt även komma att leda till att alkoholpåverkan kan upptäckas hos förare.

Transportstyrelsen slutförde under 2022 en översyn av de trafikmedicinska föreskrifterna och specifikt de kapitel som rör kraven för körkort vid substansbruk (alkohol, narkotika och läkemedel). Översynens resultat var att Sverige lever upp till EUs minimikrav i körkortsdirektivet, att vi på vissa områden har strängare krav än vad direktivet anger, så kallade särkrav, och att föreskrifterna i vissa delar är föråldrade och behöver utvecklas. Rapporten från översynen finns publicerad på myndighetens webbplats. Transportstyrelsen har nu påbörjat ett arbete för att uppdatera föreskrifterna, ett arbete som beräknas pågå i minst två år. Föreskrifterna planeras träda i kraft i december 2025.

Tullverket har bedrivit verksamhet i fråga om rattfylleribrott. Tullverket har utfört rattfyllerikontroller i samband med tullkontroller och misstankar om rattfylleribrott har utretts av Tullverket.

Kunskapen om sambandet mellan alkohol och cancer bör öka

Folkhälsomyndigheten har genomfört en genomgång av vetenskapligt underlag om sambandet mellan alkohol och cancer, och publicerat text på sin webbplats utifrån resultatet.

Det suicidpreventiva arbetet bör stärkas

Folkhälsomyndigheten har, tillsammans med Socialstyrelsen, fortsatt arbetet med att samordna regeringsuppdraget om att ta fram ett underlag för en ny nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Uppdraget genomförs tillsammans med 24 andra statliga myndigheter och i samråd med flera andra aktörer och organisationer. Under 2022 har arbetet fokuserat på att ta fram ett förslag på struktur med vision, mål och prioriterade områden för strategin. I arbetet deltar Arbetsmiljöverket, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Försäkringskassan, Ivo, Jämställdhetsmyndigheten, Kriminalvården, Läke­medelsverket, Migrationsverket, Myndigheten för arbetsmiljökunskap, MFD, MFoF, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), MUCF, Polismyndigheten, Rättsmedicinalverket, Sametinget, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), SBU, SiS, Statens medieråd, Skolverket, Trafikverket, Vetenskapsrådet och Vinnova. Uppdraget ska slutredovisas senast 1 september 2023, genom ett samlat förslag till strategi med mål, prioriteringar och indikatorer för uppföljning.

I kunskapsstödet om gemensamma risk- och skyddsfaktorer för ANTS har Folkhälsomyndigheten inkluderat analyser om hur dessa områden samvarierar med suicidtankar och annan psykisk ohälsa.

Folkhälsomyndigheten har också publicerat webbtexter för att öka kunskapen om att psykisk ohälsa och risker för annan ohälsa, såsom ANTS-användning och sämre livsvillkor, i stor utsträckning förekommer samtidigt, samt tillhandahållit information om samband mellan spel och suicid.

Folkhälsomyndigheten har analyserat data från dels en enkätundersökning riktad till samer i åldrarna 18–84 år i Sverige (Samisk hälsa på lika villkor), dels fördjupade analyser av data från nationella register. Syftet var att få en samlad beskrivning av olika hälsoutfall med särskilt fokus på den psykiska hälsan, livsvillkor och levnadsvanor bland samer i Sverige. Arbetet har genomförts i samverkan med Umeå universitet. Resultaten kommer publiceras våren 2023.

Vidare har Folkhälsomyndigheten arbetat med ett projekt om att kartlägga förekomsten av avsiktliga förgiftningar som ledde till sjukhusvård eller dödsfall under perioden 2006–2017 i olika sociodemografiska grupper och utifrån olika substanser (t.ex. alkohol, läkemedel och narkotiska). Ytterligare ett syfte var att analysera sambanden mellan olika mått på hälsotillstånd, och avsiktliga förgiftningar för personer 50 år eller äldre. Arbetet genomförs i samverkan med Karolinska Institutet och resultaten kommer publiceras under 2023.

Jämställdhetsmyndigheten har fortsatt sprida uppföljningen av det jämställdhetspolitiska delmålet om hälsa.

Myndigheten har också publicerat rapporten Jämställdhetsundersökningen 2022 – Om attityder, omsorg, diskriminering och psykisk hälsa och haft stort fokus på mäns psykiska ohälsa och hur detta bland annat tar sig uttryck i missbruk.

Kriminalvården har bedrivit ett aktivt suicidpreventivt arbete och myndighetens tillsynssektion har haft ett särskilt fokus på det suicidpreventiva arbetet under 2022. Arbetet syftar till att främja goda livschanser genom individuellt utformade insatser, men fokuserar också på att identifiera och åtgärda risker runt enskilda klienter och i fysiska miljöer. Kriminalvårdens handbok för suicidprevention fungerar som ett stöd för medarbetare i klientnära verksamhet. Målet är att säkerställa att det finns kunskap om, och rutiner kring, hur det suicidpreventiva arbetet ska bedrivas. Under 2022 reviderades handboken samt myndighetens Tillsynsplan för observation av klient med risk för suicid/självskadande handlingar.

Kriminalvårdens frivårdskoordinatorer har samverkat med externa aktörer med målet att se till att klienterna får ta del av de resurser som samhället erbjuder. Samverkan är en viktig komponent i det återfallsförebyggande arbetet.

Kriminalvården fick under 2022 i uppdrag av regeringen att genom kunskapshöjande insatser stärka och utveckla kompetensen bland myndighetens personal om psykisk hälsa, psykisk ohälsa och suicidalitet. Insatserna ska baseras på en behovsanalys av kompetensutveckling hos myndighetens olika yrkeskategorier och ska långsiktigt kunna integreras i ordinarie utbildningsverksamhet. Uppdraget ska slutredovisas 2025.

Läkemedelsverket har delredovisat Uppdrag att stärka och utveckla insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Läkemedelsverket ska, inom ramen för uppdraget, stärka och utveckla insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention med fokus på en effektivare och säkrare läkemedelsanvändning. Särskilt fokus i uppdraget ska ligga på att utveckla delområdena övervakning och uppföljning av läkemedel i användning, begränsa felanvändning av läkemedel samt att stärka information, rådgivning och styrning med kunskap inom området.

MFoF har bl.a. deltagit med en film om föräldraskap i Bräckes projekt samt föreläst på projektets konferens Att stärka föräldrar med psykisk ohälsa eller NPF.

Polismyndigheten har samarbetat med regionernas psykiatriska enheter och mobila familjeläkare som står för den större delen av handräckningsuppdragen. Polismyndigheten arbetar för att öka uppmärksamheten vid kontakt med individer där det finns anledning att anta att personen mår psykiskt dåligt och försöka hjälpa denne att komma i kontakt med vården.

Rättsmedicinalverket har arbetat internt med att förbättra kvaliteten på dödsorsaksintyg som lämnas till Socialstyrelsen och som utgör grunden för den officiella dödsorsaksstatistiken. Målet med projektet är att höja kvaliteten på de

dödsorsaksintyg som utfärdas av Rättsmedicinalverket och att kodningen ska vara enhetlig inom den rättsmedicinska avdelningen. Detta ska i sin tur bidra till att den nationella dödsorsaksstatistiken blir mer korrekt. I förlängningen innebär mer tillförlitlig data att det suicidpreventiva arbetet stärks i sin kvalitet och träffsäkerhet.

SiS har gett all nyanställd personal som arbetar klientnära en obligatorisk halvdagsutbildning i suicidprevention. Utbildningen ingår i myndighetens nya grundutbildning. Myndigheten har också utbildat psykologer och sjuksköterskor inom verksamheten i suicidprevention genom en tredagarsutbildning.

SiS har påbörjat en revidering av riktlinjerna för hur suicidriskbedömningar ska genomföras samt vilka åtgärder som ska vidtas.

Socialstyrelsen har, inom uppdraget att stödja hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens arbete med att förebygga suicid och att ge stöd till efterlevande ((S2019//02244/FS)), bland annat genomfört en kampanj om "Våga tala om psykisk ohälsa", anordnat ett seminarium om stöd till barn som oväntat förlorar en förälder genom suicid, tagit fram en webbutbildning om bemötande i socialtjänsten samt genomfört en kartläggning av vård och eftervård till följd av avsiktligt självdestruktiv handling.

Trafikverket har arbetat inom Aktionsplan för säker vägtrafik för perioden 2022 – 2025. I denna har följande åtgärder identifierats för att förebygga suicid: infrastrukturåtgärder, kunskaphöjande åtgärder och samverkan mellan aktörer samt utredning och forskning.

Trafikverket har utrett och planerat för att montera hoppskydd på minst fem höga broar fram till 2025 på det statliga vägnätet. Myndigheten har också utrett och planerat för att montera hoppskydd över mötesseparerade vägar i eller nära tätorter, på det statliga vägnätet.

Trafikverket har sett över skrivning gällande suicidprevention i myndighetens infrastrukturregelverk gällande broar och byggnadsverk. Regelverket ska "åberopas vid ny- och ombyggnation samt drift och underhåll, exempelvis vid planering, projektering, genomförande och förvaltning". På detta sätt kommer suicidpreventiva åtgärder att beaktas i samband med större underhållsarbeten på broar.

Trafikverket tillhandahåller stöd och kunskap till samhällsaktörer om suicidprevention i transportsystemet. Myndigheten har genomfört ett kunskaphöjande webinarium på temat suicidprevention.

Trafikverket initierar minst fem forskningsstudier om suicid och suicidprevention i transportsystem under perioden 2022-2025. Man reviderar årligen handlingsplanen för suicidprevention inom transportsystemet.

Trafikverket har beviljat FOI-anslag till en 3-årig fördjupningsstudie "Suicid i transportsystemet" till Nationellt Centrum för Suicidforskning och prevention,

(NASP). Detta då sakkunnig från Trafikverket och NASP färdigställt "Skadehändelser från broar i Sverige år 2008-2020 samt metod för framtagande av underlag". Rapporten ingick i arbetspaket 1 och levererades under 2022. I denna rapport ingår bland andra Rättsmedicinalverket. Den kommer att kompletteras med rapport "Suicid vid broar" i januari 2023. Vidare har tre vetenskapliga artiklar publicerats under år 2022.

Mål 7 – En folkhälsobaserad syn på ANDTS inom EU och internationellt

ANDTS bör beaktas inom ramen för bredare folkhälsopolitiska satsningar

Ingen av de utpekade nationella myndigheterna står omnämnd som central aktör.

Samverkan på alkoholområdet inom EU och internationellt bör öka

Ingen av de utpekade nationella myndigheterna står omnämnd som central aktör.

Den folkhälsoorienterade synen på narkotika bör få bredare genomslag

Ingen av de utpekade nationella myndigheterna står omnämnd som central aktör.

Ett omfattande brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete bör fortsatt prioriteras

Ingen av de utpekade nationella myndigheterna står omnämnd som central aktör.

Det internationella arbetet mot dopning med utgångspunkt i idrotten bör fortsätta

Ingen av de utpekade nationella myndigheterna står omnämnd som central aktör.

Genomförandet av en folkhälsobaserad tobakspolitik inom EU och internationellt bör stödjas

Ingen av de utpekade nationella myndigheterna står omnämnd som central aktör.

Folkhälsomyndigheten är en nationell kunskapsmyndighet som arbetar för en bättre folkhälsa. Det gör myndigheten genom att utveckla och stödja samhällets arbete med att främja hälsa, förebygga ohälsa och skydda mot hälsohot. Vår vision är en folkhälsa som stärker samhällets utveckling

Folkhälsomyndigheten

Solna Nobels väg 18, 171 82 Solna. **Östersund** Campusvägen 20. Box 505, 831 26 Östersund.

www.folkhalsomyndigheten.se